

KÜBİK EDEBİYAT FAKÜLTESİ

REFİK
HALİD
KARAY

Yanan Edebiyat ve Fen Fakülteleri yerine yapılacak bina —gazetelerin aldığı haber doğru ise— kübik tarzda olacakmış. Demek ki Süleymaniye'nin yan tarafına ve Haliç sırtına oturttuğumuz mahut lenduha mektep gibi Bayezit camii'nin karşısına da ultra modern bir

dev yapı diyeceğiz. Eğer yarın Ayasofya - Sultanahmet arasına da yine o üslûpta bir Adliye Sarayı kondurursak sıra Fatih camii'ne gelecek... Türk üslûbunda her güzel bina civarına XX. asrın bir mimarî tosunuğunu yerleştirmek şart imiş gibi! (Bağdad Köşkü) nün altına Taksim gazinosunun bir eşini yaptır-sak ve zaten çürüklüğünden bahsedilen Kız Kulesini yıkıp yerine kübik bir Deniz Feneri kondursak mı dersiniz?

Fakat —bir yıl geçmeden, yanmış resmî bir binanın yerine yenisini kurmak gibi bizde tarihe geçmemiş bir başarıyı alkış-lamayı unutmıyalım— Fakültelerin maketini gözümüzle görmeden ve dosdoğru bir fikir edinmeden telâşa düşmek yanlış-tır... Umalım ki yeni kübik bina, tastamamına kübik değildir; mimarlarının zevki ve marifeti karışarak bambaşka bir üslûp ile karşılaşmamız, beğenmemiz ihtimali çoktur. Şahsî reyimi sorar-sanız Fen Fakültesine modern bir binayı yakıştırmakla beraber Edebiyat Fakültesi hakkında ben çok şairane düşünmekteyim; o kadar şaircesine ki gerçekleşmesine belki de imkân tasavvur edilemez: Geniş, pek geniş bir meydana kurulmuş tek kat, sıra sıra kubbeli ve bacalı bir medrese...Demir kakmalı ve saçaklı ka-pısından girdiniz mi ortasında kocaman bir havuz, serviler, ma-zılar, salkım söğütler dikilmiş, mevsimine göre lâleler, güller, küpeler açmış, taflanlı yollarla ayrılmış bir iç bahçe... Etrafı firdolayı kapılarla çevrilmiştir ve bu kapılar kemerle ve mermer döşeli dehlizlere açılmaktadır... Pencereleri, bazı sebillerimizde-ki gibi dünyada misline rast gelinmez güzellikte demir parmak-lıklar süslemekte ve ışığın bir kısmı odalara tepe camlarından aksetmektedir... El ayak çekilince kumru sesleri ve güvercin kanatlarının yumuşak şamatası duyuluyor... İşte, bütün cihanın parmakla göstereceği, gönül vereceği Edebiyat Fakültesi budur; bu hayaldir!

Hakikate dönersek diyeceğim şudur: Zarfa değil, mazrufa bakalım. Bina, pek zararı yok, kübik üslûpta olsun... Yeter ki içinde yetişeceklerin kafası —frenklerin "tête carrée" dedikleri şekilde— dört köşe kalmasın, kübikleşmesin... Edebî zevk ve ilim körleşmesin!

Zeynep Hanım ve konağı

Yanın denilen âfet İstanbul'un tarihî binalarından birini daha kül etti. Bir vakitler en kıbar ve parlak bir semt olan Veznecilerde, Mısır valisi Mehmet Alinin en kıymetli kızı Zeynep Hanımla damadı Arapkirli Yusuf Kâmil Paşanın yaptırmış ve ölünceye kadar içinde oturmuş oldukları bu şaha ne konak onların ziyneti idi ve onun tarihî Osmanlı İmparatorluğunun inhitat devri tarihi ile, bir çok münasebetlerle karışmış bulunuyordu.

Mısır krallık hanedanını kuran Kavalalı Mehmet Ali, kızı Zeynepi, huyunu, irfanını, terbiyesini beğendiği ve istikbalini parlak gördüğü genç Arapkirliye verdiği zaman bir bir gece masallarına yeni bir fasıl katacak kadar şaşaalı bir düğün yapmıştı.

Kahirede yapılan bu düğünden sonra damadını Mısrda ve kendi yanında alıkoymak istedi. Fakat Yusuf Kâmil istikbalini İstanbulda devlet kapısında görüyordu. İşlenmiş zekâsı, daha çok inkişaf edebilmek ve âzamî verimli olmak için o vakit Mısrından daha geniş bir muhit arıyordu.

Karı koca, yüz kadar kadınlı, erkekli maiyetlerle kalkıp İstanbula geldiler. Abdülhamit, Kavalalının damadını iyi karşıladı. Osa divanı hümayununda, birinci soffa mevki verdi.

Bir yıl sonra kayın peder Mehmet Ali ölüverdi. Kızına, sağlığında bağışlamış olduğundan başka, çok mühim bir miras, yemekle tükenmeyecek bir servet bıraktı.

Zeynep Hanım, işte bu para ile İstanbulda o vakte kadar örneği görülmemiş bir saltanat sürmeye başladı. Bu defa yanan konağı yaptırdı; Yakacıkta arazi satın alarak oraya da bir köşk yaptırdı.

Bütün rical haremeleri konağa da köşke de taşıyorlar, kendilerini bir sultan azameti ile karşılayan Zeynep Hanımefendinin iltifatını dileniyorlardı.

Arapkirli mevkiini de, servetini de yadırgamıyanlardan, her türlü ikballi hazmetmesini iyi bilenlerdendi. Sadarete kadar yükseldiği halde, etrafında hiç kılmıseyi kırmamış, gücendirmemişti. Bizzat İrfan sahibi olduğu gibi yakın muhiti de yine hep İrfan sahiplerinden teşkil etmişti. Encümeni Danış azasından hattat ve şair Recal Efendi (1), Emin Paşa, (2) Münif Efendi (Paşa) gibi fazıl adamlarla en çok düşüp kalıyor, boş vakitlerinde Fransızcadan Telemak gibi çetin eserler tercüme ediyor, zamanın şair, münşi, âlim şahsiyetlerini muntazaman konağına toplayıp ilmi mübahaseelerde bulunuyordu.

Yusuf Kâmil Paşa ile zevcesinin zenginlik dereceleri hakkında bir fikir verebilecek şu fıkrayı Teşrifatçı merhum Rauf Paşazade Sadık Beyden dinlemiştik:

Abdülmecit devrinde, İstanbula memuriyeti mahsusla ile şarklı bir prens gelir.

Padışahın huzuruna - kim olursa olsun - hiç bir feridin mücevher taşımaması âdet icabın-

dan iken bu prens, Abdülmecit tarafından kabul edildiği gün, boynunda irice bir pırlanta kulâde taşımak gâfletinde bulunur. Üstelik, mülâkat esnasında da, dikkati çekmek istiyormuş gibi, boyuna oynar durur.

Bu küstahlığa fena halde canı

boyle hayırlı bir işte kullanılmak üzere vakfedilmişti. Bir aralık orası (Darülhayır) adı ile yetim çocuklar için mektep olmuştu.

Zeynep Hanım, - tıpkı bir devlet gibi - kendisine ve kocasına hizmet etmiş olanlara, evlâda, vortorunlara da intikal etmek kaydı ile tekaüt aylıklarını tahsis eylemişti. Bu maksatla vakfettiği servetten hâlâ bugün para alanlar pek

Yazan:

Ercümend Ekrem TALÛ

sıkılan Abdülmecit, o gün tesadüfen saraya gelen Meclisi Valâ reisi Yusuf Kâmil Paşaya hali hikâye eder. O da:

— Üzülmeyin, efendimiz! İrade buyursanız kulunuz o adama mükemmel bir ders verir ve hadidini bildiririm, der.

Hünkârın emrini koparıp konağına döner; ertesi akşam için şarklı prensi yemeğe davet eder.

Akşam üzeri prens konağın önünde arabadan iner inmez avluda ayak silmek için konmuş paspasın altın tellerden vücade getirilmiş olduğunu hayretle görür, Yukarı çıkar: muhteşem bir tarz da döşenmiş misafir odasındaki mücevherli sigara tablalarına bakar; yekpare yakuttan bir başpare taşıyan altın kakmalı çubuğu elinde evirir, çevirir. Derken sofraya oturulur... Kapaklarının tutamakları zümrüt, lâl yakut, gök yakut, elmaştan olan altın sahanlar içerisinde gelen yemekleri yer. Ağzını sehtane incilerle bezenmiş peşkire siler. Tekrar misafir odasına geçilir, murassa zarf, çini fincanlar içerisinde kahveler içilir. Nihayet, prens hazretleri ayak yoluna gitmek ihtiyacını duyar. Bir de kapıdan içeri girsin ki, nalinlerden her birinin tasması üzerinde, kendi boynundakinin iki büyüklüğünde birer tek taş pırlanta duruyor.

O andan itibaren, adamcağız, İstanbulda kaldığı müddetçe bir daha kulâdesini meydana çıkaramaz.

Lâkin bu efsanevi serveti ne Arapkirli vezir, ne de Mısrılı Hanımefendi bir çok benzerleri gibi çarçur etmiş değildir.

Mehmet Alinin sevgili kızı gerek burada ve gerek Mısrda hesapsız ve önemli hayrat vücade getirmiş, sonsuz dua kazanmıştır. (Zeynep Kâmil) kadın hastanesi bu hayır müesseselerinden biridir. Yanan konak ta, eğer yanılmıyor isem, yine onun tarafından,

çoktur.

Yakacık suyunu borularla içerisine aldırıp köye aktıran ve bu suretle ora halkını iyaya eden de yine odur. Yakacık çeşmesinin küşadı münasebetle revaklardan yedi gün, yedi gece şerbet akıtıldığını ve o müddet zarfında da bütün köy halkının köşkün mutfağından doyurulduğunu, o zamanları idrâk eylemiş olanlardan duyardım.

Osmanlı ricalinden ve Fener beylerinden Aristarkî beyin, o gün beyaz bir Mısrı eşeğine, binmiş olarak açılış törenine bizzat riyaset etmeye giden Zeynep Hanıma hitaben bir methiye söylediğini ve bu çetrefil methiyenin: «Merkepsüvari azamet-ü iclâl Ve pûşidei beyzâi yeldirme..»

Diye başladığını rahmetli babam gülererek hikâye ederdi.

Hâsılı, Mısrılı Zeynep Hanımefendi, Osmanlı devrinin şüphesiz büyük ve muhterem bir siması, firenklerin «grande dame» diye vasıflandırıp tebcell eyledikleri bir kadındı. Karı, koca, her ikisinin de bugünkü nesil tarafından biraz daha hürmetle anılmıya hakları âşikârdır.

Sosyal tarihinin, hattâ sadece tarihînin yakın mazisine bigâne olmak medenî ve aydın milletlere yakışmayan bir noksandır. «Zeynep Hatun» tabirini gazete sütunlarında görünce, doğrusu içim sızladı ve utanç duydum.

Bereket versin ki: «Ölü General Yusuf Kâmil karısı...» sıfatını ilâve ederek, o - tam mânâsile - Hanımefendinin hatırasını büsbütün rencide eden olmadı!

Ercümend Ekrem Talu

(1) Recal Efendi, merhum üstad Ekremi nbabası ve benim de büyük babamdır.

(2) Emin Paşa, büyük ve fazıl dostum İbnülemin Mahmut Kemal İnâl'nin babasıdır. Fazil ve istikameti ile zamanında şöhret almıştı.

Çala Kalem

Yok muydu ki?...

Gazetelerin yazdığına göre birlik kuru- lıklar arasında birlik kuru- luyormuş. Halbuki ben bu birliğin tamamen mevcut olduğunu sanıyordum. Nasıl sanmıyayım ki, geçen gün İstanbul Balıkpazarında dolaşırken uskurrunun fiyatını hangi balıkçıya sordumsa: «Yüz kuruş» cevabını aldım.

Birlik, başka daha nasıl olur?

Gamelin'in sükûtu «ikrar» mıdır yoksa «altın» mıdır?

CAVANIN KOKUSU

Osman Cemal Kaygılı, «Cava bur- numda tütüyor!» diyor. Cavadaki barut kokusunun arkadaşımıza ulaşacak kadar şiddetli olduğu anlaşılıyor.

BEGENDİĞİNİZE İNANINIZ!

İşte size hiçbir mütalâa ilâve etmeden iki telgraf:

Sabahdan Sabaha:

Zeyneb H. Konağına Dair anlatılan Hatıralara bir ek!

Burhan Cahid

ki gündür Zeyneb Hanım konağına dair hikayeler, hatıralar anlatılıyor. Kapıları İstanbul fıkçasına açık konaklar arasında Zeyneb Hanım konağı muhakkak ki başta gelenlerdendir. Fakat kökü İstanbul sarayı ile Mısır hazinesinden beslenen bu konak bile o bolluk devirlerinde İstanbul miskinlerini doyuramamıştır. İşin asıl garib tarafı da budur. Her köşebaşında bir imaret kazanı kaynadığı, her semtte ve her mahallede bu ayarda bir ihsan ve atıye pınarı fışkırdığı halde İstanbulun meşhur miskinleri ve dükkünleri gene açlıktan şikâyet etmişlerdi. Her ne ise bunu tarihçilere bırakalım. Bu yangın münasebetile Zeyneb hanım konağına aid anlatılan hatıra ve hikâyelerden büsbütün başka bir garib vak'ayı da ben anlatayım. Ben bu vak'anın hikâyesini ilk gazetecilik üstadım Şeyhalmuharririn Mahmud Sadık merhumdan dinledim. Hikâye şöyledir:

— Ahmed Mitat Efendi merhum eski Tercümanı Hakikatî çıkarırken Ahmed efendi adında kendi halinde bir genç te idare işlerine bakarmış. Mitat Efendi bir gün kendisine bir makbuz vermiş:

— Haydi delikanlı, demiş. Şu makbuzu al, Beyazıda çık, Zeyneb Hanım konağına git. Ağalar dairesine gir. Gazetenin abone ücretini al! Gel.

Ve flâve etmiş:

— Konağın cümle kapısından girince sola sap, ağalar dairesi orasıdır.

Ahmed efendi makbuzu almış, Beyazıda çıkmış, Zeyneb Hanım konağına varmış. İçeri girmiş. Fakat birdenbire sağını, solunu şaşırılmış. Acaba efendi, sağ mı demişti, sol mu? Meydanda so-racak kimse de göremeyen delikanlı bir zaman şaşkın şaşkın baktıktan sonra rastgele yürümüş. Bir kapı açmış, içeri girmiş. Vak'anın birinci perdesi burada bitiyor. İkinci perdesi Ebussuud cadde-sindeki Tercümanı Hakikat matbaasında geçiyor.

Ahmed Mitat efendi, idare memuru-nu akşama kadar beklemiş, meydanda yok. Ertesi gün olmuş, görünürde yok, efendi merakla düşmüş. Üçüncü gün gelmiş, geçmiş, gene görünmemiş. Nihayet dördüncü gün sabahı matbaaya gelmiş. Gelmiş amma be beniz kül gibi.

Macerayı şöyle anlatmış:

— Kapıdan girince ağalar dairesinin hangi tarafta olduğunu unuttum. Sağa mı sspacaktım, sola mı? Nihayet sağda bir kapı açtım. Girdim, kimseler yok. Bir kapı daha açtım. Bir çığlık koptu. Meğer ağalar dairesine girecek yerde kalfalar dairesine girmişim.

Ahmed Mitat Efendi şeytani bir te-bessümle sakahını sıvamış:

— Ey, sonra! Kaçan kaçana demek!

— Evet, önce buyurduğunuz gibi oldu. Ben de ters yüzüne dönecektim. Fakat birdenbire hepsi birden etrafımı çevirdiler. Çalyaka çekip sürüklediler, içiçe odalardan geçirdiler. Üç gün, üç gece misafir ettiler. Nihayet bu sabah tahliye ettiler!

Bu vak'adan sonra gazetenin abone zamanı geldikçe Mitat merhum sıkı sıkıya temb'ih edermiş:

— Sağa değil ha! Sola!

Burhan Cahid

Yanan Zeynep Hanım konağı 375 bin liraya sigortalı imiş

Ankara. 5 (Telefonla) — Öğrendiğimize göre yanan Zeynep Hanım konağının binası 175 bin, eşyaları da 200 bin liraya sigortalıdır.

Maarif Vekâleti, binayı yıktırarak yerine bu para ile birlikte ken

di tahsisatından istifade ederek aynı yere modern ve bugünkü ihtiyaçlara cevap verecek bir bina yaptırmak kararını almış bulunmaktadır. Çok muhtemel olarak bu binanın plânları, Türk mimarları arasında açılacak bir müsabakadan sonra seçilecektir. (B.B.)

Fen Fakültesi

Ankara, 5 (TAN) — Öğrendiğimize göre yanan Zeynep Hanım konağının binası 175 bin, eşyaları da 200 bin liraya sigortalıdır.

Maarif Vekâleti, binayı yıktırarak yerine bu para ile birlikte kendi tahsi satından, istifade ederek aynı yere modern ve bugünkü ihtiyaçlara cevap verecek bir bina yaptırmak kararını almış bulunmaktadır. Çok muhtemel olarak bu binanın plânları, Türk mimarları arasında açılacak bir müsabakadan sonra seçilecektir.

Talebe yurdu

Muhammen inşaat fiati 1,200,000 liraya çıkarıldı

Şehzadebaşında eski Letafet apartımanı arsasında yapılması kararlaştırılan Üniversite Talebe yurdu binası münakasaya çıkarılmıştı. Fakat şartnameyi tetkik eden talipler, inşaat muhammen fiatlerini kâfi görmediklerinden, ihale yapılamamıştı. Bunun için Halk Partisi vilâyet merkezinde toplanan bir fen heyeti son malzeme fiatlerine göre yeni bir şartname hazırlamıştı. Diğer taraftan Parti Genel sekreterliği mimari müşaviri mimar B. Sabri de şehrimize gelerek mahallinde tetkikler yapmış ve fen heyetinin hazırladığı yeni şartnameyi alarak Ankaraya dönmüştü.

Şartname dün Ankaradan şehrimize gelmiştir. Yeni şartnameye göre, inşaat muhammen fiatleri iki yüz bin lira ilâvesile, bir milyon iki yüz bin liraya çıkarılmıştır. Ancak piyasadaki fiatler daima değişiklik gösterdiklerinden, inşaat sırasında malzeme fiatlerinin yeniden yükseldiği görülürse ihale bedeline yüzde on beş bir zam yapılabilecektir.

Yeni şartname bu sefer çok müasit olduğundan yakında yeni bir münakasa açılacaktır. Bu sefer, binanın bir müteahhide ihalesi mümkün olacaktır.

